

Labklājības ministrijas Dzimumu līdztiesības komitejas sēde

Skolas ielā 28, 2.korp. 3.stāva zālē

PROTOKOLS Nr. 19

Rīgā,

2015.gada 14.decembris, plkst. 14:00

Sēdi vada:

Ingunis Alliks, Labklājības ministrijas (LM) valsts sekretāra vietnieks, Dzimumu līdztiesības komitejas (Komiteja) vadītājs.

Sēdē piedalās:

Agnese Gaile, LM Sociālās politikas plānošanas un attīstības departamenta vecākā eksperte;

Gundega Krastiņa, Satiksmes ministrijas (SM) Finanšu un attīstības plānošanas departamenta vecākā referente;

Inga Birzniece, Veselības ministrijas (VM) Sabiedrības veselības departamenta Starpnozaru sadarbības nodaļas vadītāja;

Ilze Muceniece, Aizsardzības ministrijas (AiM) Personāla attīstības departamenta Personāla nodaļas vadītāja, Ilonas Dreģes, AiM valsts sekretāra vietnieces administratīvajos un juridiskajos jautājumos vietā.

Daina Mežecka, Ziemeļu Ministru padomes (ZMP) biroja Latvijā padomniece sociālajos jautājumos;

Ginta Prūse, Iekšlietu ministrijas Nozares politikas departamenta Politikas izstrādes nodaļas vecākā referente;

Edīte Kalniņa, Latvijas Dzimumu līdztiesības apvienības valdes priekšsēdētāja;

Anete Ilves, Tiesībsarga birojs, Sociālo, ekonomisko un kultūras tiesību nodaļas juriskonsulte;

Kintija Kleina, Ārlietu ministrijas (ĀM) Humanitāro jautājumu nodaļas vecākā referente, Alises Zālītes, Ārlietu ministrijas Humanitāro jautājumu nodaļas vecākās referentes vietā;

Pieaicinātie dalībnieki:

Diāna Jakaite, Labklājības ministrijas (LM) Sociālās politikas plānošanas un attīstības departamenta direktore;

Viktorija Boļšakova, Labklājības ministrijas (LM) Bērnu un Ģimenes lietu departamenta vecākā referente;

Sēdē nepiedalās:

Inete Ielīte, biedrības „Latvijas Bērnu forums” pārstāve;

Maiga Dzērvīte, Jauno pensionāru biedrības pārstāve;

Evija Papule, IZM Izglītības departamenta direktores, valsts sekretāra vietnieces vietā;

Jevgēnija Butņicka, VARAM Reģionālās politikas departamenta Reģionālās attīstības plānošanas nodaļas vadītājas vietā;

Līvija Marcinkēviča, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības (LBAS) priekšsēdētāja vietniece;

Annele Tetere, biedrības „Resursu centrs sievietēm „Marta”” (RCS Marta) politikas koordinatore;

Jānis Ušpelis, Ekonomikas ministrijas Tautsaimniecības struktūrpolitikas departamenta vecākais referents

Pēteris Leiškalns, Latvijas Darba devēju konfederācijas Sociālās drošības un veselības aizsardzības eksperts

Inta Poudžiunas, Nodibinājuma „Talsu novada krīžu centra psiholoģe

Ize Slokenberga, Zemkopības ministrijas Starptautisko lietu un stratēģijas analīzes departamenta Stratēģijas analīzes nodaļas vecākā referente

Laila Balga - Biedrības „Sieviešu tiesību institūts” pārstāve

Iluta Lāce, biedrības „Resursu centrs sievietēm „Marta”” (RCS Marta) vadītāja;

Daira Jātniece, biedrības „Latvijas Lauku sieviešu apvienība” biedre;

Renāte Rūse, Latvijas pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās biroja vecākā referente;

Sandris Rāgs, Tieslietu ministrijas (TM) Cilvēktiesību departamenta Vispārējo civiltiesību nodaļas juriskonsults;

Solvita Vēvere, Kultūras ministrijas Sabiedrības integrācijas departamenta direktore

Sēdi protokolē:

Dana Tarāsova, LM Sociālās politikas plānošanas un attīstības departamenta vecākā referente.

Darba kārtība

I.Alliks atklāj Komitejas sēdi un iepazīstina klātesošos ar sēdes darba kārtību:

1. Sieviešu un vīriešu vienlīdzīgu iespēju un tiesību nodrošināšanas 2016.-2020.gadam pamatnostādņu projekta situācijas apraksta apspriešana.
2. Citi jautājumi.

1. Sieviešu un vīriešu vienlīdzīgu iespēju un tiesību nodrošināšanas 2016.-2020.gadam pamatnostādņu projekta situācijas apraksta apspriešana

(A.Gaile – LM; Komitejas locekļi)

I.Alliks izceļ, ka apspriežamais dokuments – situācijas apraksts – ir pamatnostādņu pielikuma sākotnējais variants, nevis pamatdokuments.

A.Gaile aicina uzsākt dokumenta apspriešanu, analizējot tā sadaļas, un ierosina klātesošos izteikt savu viedokli un komentārus.

E.Kalniņa izsaka, ka atbalsta situācijas apraksta diskusijas, jo, definējot problēmas, ir vieglāk meklēt tām risinājumus.

E.Kalniņa uzsver pie 1.sadaļas, ka ir nepieciešams turpināt apmācīt ierēdņus dzimumu līdztiesības aspektos un uzskata, ka šis punkts ir jāizceļ atsevišķi, apakšsadaļā „Problēmas”. **I.Alliks** piekrīt, ka dzimumu līdztiesības apmācības ir svarīgas katram valsts pārvaldes darbiniekam.

A.Ilves vaicā, kā tiek plānots apmācīt ierēdņus par dzimumu līdztiesības jautājumiem. Vai mērķis ir apmācīt ierēdņi atklāt institūcijā pastāvošu dzimumu nelīdztiesību vai apmācīt ierēdņi spēt analizēt un veidot rīcībpolitikas no dzimumu līdztiesības perspektīvas.

I.Alliks skaidro, ka abi minētie rīcības veidi ir nozīmīgi, norādot, ka spēja analizēt un veidot rīcībpolitikas no dzimumu līdztiesības perspektīvas ir nozīmīga visās jomās.

D.Jakaite norāda, ka ierēdņu mācības nav jāpadara formālas, bet ir jāsaista ar konkrētās nozares specifiku un situāciju.

A.Gaile īsi ieskicē galvenos jautājumus sadaļā – „Nodarbinātības iespējas un to ietekme uz materiālo nodrošinājumu”. Galvenās problēmas joprojām ir darba tirgus segregācija, kas ir viens no iemesliem zemākai darba samaksai, izglītības līmenis ietekmē iespēju pārorientēties uz citu nozari un ir priekšnoteikums darba iespējām. Sabiedrības aktivitāte, izmantot mūžizglītības piedāvātās iespējas Latvijā, ir salīdzinoši zemāka nekā vidēji Eiropā. Sadaļā tiks precizēta informācija par nabadzības risku.

D.Jakaite papildina, ka Latvijā ir pierasts skatīt nabadzības risku kā sieviešu problēmu, taču dati norāda, ka situācija ir neviennozīmīga. Pirmspensijas vecuma un dažu citu vecuma grupu vīriešiem ir augstāks nabadzības risks, kā sievietēm.

A.Ilves aicina papildināt norādīto problēmu sarakstu ar to, ka vīriešu vidū nav izteikta bērnu kopšanas atvaļinājuma saņemšana. **D.Jakaite** informē, ka kopš 2014. gada oktobra izmaiņām likumā, šī situācija ir mainījusies.

I.Alliks norāda, ka vīrieši bērnu kopšanas atvaļinājumu mēdz ņemt finansiālu aspektu dēļ un bieži vien sievietes šajā laikā nestrādā, jo ir faktiskās bērnu pieskatītājas. Tas rada negatīvu ietekmi uz viņu ekonomisko situāciju ilgtermiņā, jo šajā laika periodā sievietes nav sociāli aizsargāta. **I.Alliks** izceļ nepieciešamību veicināt vīriešu iesaisti bērna kopšanā agrīnā vecumā, atrodot tās īstenošanai atbilstošākos mehānismus.

A.Ilves informē, ka Tiesībsarga birojs 2012./2013.gadā ir veicis aptauju gan darba ņēmēju, gan darba devēju vidū, kur atklājās liela atšķirība tajā, kurš vecāks izvēlas ņemt bērna kopšanas atvaļinājumu, un galvenokārt tās ir sievietes. Tomēr Tiesībsarga birojs ir saņēmis tikai atsevišķus iesniegumus no vīriešiem par gadījumiem, kad darba

devējs neatbalsta vīriešu vēlmi izmantot likumā noteikto laiku, ko pavadīt kopā ar bērnu. No šiem iesniegumiem var secināt, ka darba devēji cenšas radīt nelabvēlīgu darba vidi gadījumos, kad vīrietis vēlas izmantot savas likumā noteiktās tiesības, piemēram, vīrietim piepeši tiek izteikti rājienu vai piezīmes. Vīrietim ņemt bērna kopšanas atvaļinājumu nav noziegums – tas ir legāli, un ir nepieciešams veikt kampaņu diskriminācijas mazināšanai.

A.Gaile turpina par sadaļu, „Izglītība”. NEET skaits un vīriešu pārsvars tajā norāda uz nerisinātām problēmām, PISA skolēnu sasniegumu novērtējumos, rādītāji zēniem ir zemāki, nekā meitenēm. Arī augstāko izglītību ieguvušo vidū iezīmējas sieviešu procentuāls pārsvars. Sadaļā tiek iezīmēta sieviešu zemā pārstāvētība atsevišķās izglītības nozarēs, kas vēlāk ietekmē karjeras izvēli.

D.Jakaite norāda uz vīriešu mazo interesi par atsevišķām profesijām, kas arī veicina disproporcijas veidošanos.

E.Kalniņa vaicā, vai sadaļas veidošanā tika izmantotas komitejas sniegtās rekomendācijas darba grupas par izglītību ietvaros.

A.Gaile skaidro, ka no komitejas sniegtajām rekomendācijām tika pielietoti vairāki aspekti, tostarp karjeras atbalsta nepieciešamība.

E.Kalniņa informē, ka vīriešu pedagogu skaits joprojām ir neliels. Kā piemēru situācijas risināšanai E.Kalniņa min „Iespējamo misiju”, kas apzināti rekrutē jauniešus šajā programmā, īpaši uzrunājot vīriešus. E.Kalniņa apsver potenciālos motivācijas līdzekļus, piemēram, stipendijas veidošanu zēniem vai jauniešiem, kas plāno kļūt par pasniedzējiem.

I.Alliks noraida nepieciešamību veidot stipendijas šādos gadījumos, taču atbalsta E.Kalniņas minēto problēmu, papildinot, ka skolotāji mēdz nerunāt ar tēviem par izglītības jautājumiem, kas rada ietekmi uz zēniem, netieši norādot, ka vīriešiem nav nekādas saistības ar izglītības nozari.

D.Mežecka piekrīt, ka pastāv atšķirības augstāko izglītību ieguvušo vidū, izsakot viedokli, ka sieviešu pārsvaram šajā ziņā var nebūt liela nozīme, ņemot vērā, ka sievietes lielākoties studē un strādā citās nozarēs, tostarp – mazāk apmaksātās, kā vīrieši.

I.Alliks uzskata, ka par šo jomu ir nepieciešams veikt dziļāku analīzi. Sieviešu un vīriešu disproporcija izglītības iegūšanā gan augstākās izglītības, gan mūžizglītības kontekstā ir nozīmīga problēma, jo, pat neskatoties, kurā nozarē izglītība ir iegūta, augstākā izglītība dod plašākas iespējas personām pārkvalificēties.

A.Gaile informē par nākamo sadaļu – „Darba un ģimenes dzīves saskaņošanas iespējas un pienākumu sadale ģimenē”, norādot uz esošajām grūtībām elastīgu darba formu pieejamībā, atšķirībām neapmaksātā mājas un aprūpes darba sadalījumā starp sievietēm un vīriešiem.

E.Kalniņa izsaka pieņēmumu, ka Darba likums esošajā redakcijā nav pietiekoši elastīgs dažādām darba formām.

I.Alliks norāda, ka Latvijas Darba likums paredz dažādas darba formas, taču galvenais izaicinājums ir to piemērošanā praksē – par uzņēmēju un darba ņēmēju gatavību to īstenot.

I.Alliks min, ka Labklājības ministrija ir paredzējusi padziļinātāku izvērtējumu arī saistībā ar nodarbinātības dažādajām formām un to izmantošanu vai neizmantošanu un iespējamajiem iemesliem, kas būs ticamāka informācija, kā personiski pieņēmumi, lai pēc tam domātu par nepieciešamajām rīcībām.

A.Gaile informē par nākamo sadaļu – „Sieviešu un vīriešu pārstāvniecība varas pozīcijās”. A.Gaile skaidro, ka sadaļā atsevišķi tiks norādīts publiskais un privātais sektors.

E.Kalniņa piedāvā precīzi noteikt, vai, par varas pozīcijām diskutējot, tiek runāts par pašvaldību līmeni vai parlamentu, norādot, ka patlaban būtiskākā problēma ir Saeima.

I.Alliks skaidro, ka tiesu varā ir vērojams sieviešu pārsvars. I.Alliks uzskata, ka nav nepieciešams mainīt likumdošanu, paredzot kvotas, taču aicina meklēt risinājumus, kā citos veidos veicināt sieviešu iesaisti augstākajās varas pozīcijās.

E.Kalniņa piedāvā detalizēti norādīt sasniedzamo mērķi, piemēram, palielināt sieviešu skaitu valdēs, pārskatīt valdes locekļu atlases procesu.

A.Gaile informē par nākamo sadaļu – „Veselība”, norādot uz esošajām problēmām – kraso atšķirību jaundzimušo vidējā paredzamā mūža ilgumā vīriešu un sieviešu vidū, mirstības no ārējiem nāves cēloņiem pārsvaru vīriešu vidū.

I.Birzniece

informē, ka sadaļā „Veselība” noteiktās problēmas, piemēram, jaundzimušo vidējais paredzamais mūža ilgums dzimumu griezumā vai veselīgi nodzīvoto mūža gadu skaits, ir iekļautas arī veselības jomas politikas plānošanas dokumentā – Sabiedrības veselības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam- kā galvenie rezultatīvie radītāji. Vienlaikus informē klātesošos, ka nākošajā ESF plānošanas periodā ir ieplānoti vairāki veselības veicināšanas un slimību profilakses pasākumi, kuru īstenošanai pieejamais kopējais attiecināmais finansējums ir vairāk kā 55 milj. EUR, t.sk. ESF finansējums un valsts budžeta finansējums. Lai nodrošinātu efektīvu ESF finansējuma apguvi veselības veicināšanā nākamajā plānošanas periodā, plānots, ka Slimību profilakses un kontroles centrs izstrādās veselības veicināšanas un slimību profilakses pasākumu īstenošanās plānu, kurā detalizētāk tiks aprakstītas plānotās aktivitātes un veicamie pasākumi.

I.Alliks uzver, ka ir nepieciešams veidot mērķētas aktivitātes specifiskām auditorijām, piemēram, jaunu vīriešu informēšanā ar mērķi mazināt ārējo cēloņu radītas nāves gadījumu skaitu pielietojot atšķirīgas metodes. **E.Kalniņa** norāda, ka 90% Neurožu centra pacientu ir sievietes, kaut arī vīrieši tikpat daudz veic pašnāvības un saskaras ar depresiju. E.Kalniņa lūdz nosūtīt komitejas locekļiem plānu, kad tas būs sagatavots.

A.Gaile informē par nākamo sadaļu – „Uz dzimumu balstītas vardarbības mazināšana”. Vardarbība ģimenē joprojām tiek uzskatīta par individuālu problēmu. Speciālistu izpratne par vardarbības jautājumiem ir ierobežota, statistika par vardarbības gadījumiem ģimenē ir nepilnīga. Sadaļā ir minēta Latvijas gatavība parakstīt Eiropas Padomes konvenciju par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu, kā arī no 2015.gada janvāra pieejamie no valsts budžeta apmaksātie rehabilitācijas pakalpojumi vardarbības upuriem un vardarbības veicējiem.

E.Kalniņa izsaka viedokli, ka sadaļā kā problēmu ir jānorāda to, ka Latvija nav parakstījusi un ratificējusi Stambulas konvenciju.

D.Jakaite informē, ka patlaban konceptuālais ziņojums par Eiropas Padomes konvenciju ir saskaņošanas procesā. Ja pamatnostādnes būs gatavas pirms konvencijas parakstīšanas, šo jautājumu kā problēmu var norādīt.

E.Kalniņa ierosina ātrāk uzsākt sociālo darbinieku apmācību, jo 2017. gads ir par vēlu un izsaka šaubas par to, ka iepirkumā par sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanu dominē kvalitāte, kā arī norāda uz bāriņtiesu un pašvaldību pārslodzi dažādu jautājumu risināšanā.

V.Boļšakova norāda, ka kritērijs rehabilitācijas pakalpojuma sniegšanā nav tikai formālā izglītība speciālistiem. Valsts probācijas dienests ir atzinīgi novērtējis radīto programmu un sniedzis pozitīvas atsauksmes.

I.Alliks norāda, ka sociālo darbinieku apmācību pakalpojumu nav iespējams sniegt ātrāk par 2017. gadu saistībā ar to, ka šīs ir plānotas aktivitātes Eiropas Savienības struktūrfondu projektā.

A.Gaile informē par pēdējo sadaļu – „Sabiedrības attieksme un stereotipi par sievieti un vīriešu lomu sabiedrībā”, norādot uz nepieciešamību turpināt informēt iedzīvotājus, veicināt izpratni par sievieti un vīriešu vienlīdzīgu iespēju un tiesību jautājumiem dažādās jomās.

E.Kalniņa ierosina papildināt sadaļu ar to, ka interešu aizstāvība ir birokratizēta un sarežģīta, kā piemēru minot uzturlīdzekļus. Sievietes ir gatavas šos jautājumus risināt, taču iesniedzamā pieteikuma forma ir ļoti sarežģīta. E.Kalniņa ierosina papildināt sadaļu ar vairākiem avotiem par esošajiem stereotipiem.

D.MežECKA informē par tiesu stereotipisko pieeju bērnu aizgādības tiesību lietās, dodot priekšroku mātēm un diskriminējot tēvus. Aicina veidot infografikas par to, kādi soļi ir jāveic un kādas lietas ir jādara, lai risinātu diskriminācijas lietas.

I.Alliks informē, ka komitejai tiks izsūtīts dokuments – Situācijas apraksts un problēmu raksturojums, par kuru komentāri tiks gaidīti līdz 30. decembrim. Nākamajā gadā tiks turpināts skatīt pamatnostādņu dokumentus, sēdes tiks organizētas kā iepriekš – reizi ceturksnī.

2. Citi jautājumi

(Komitejas locekļi)

Klātesošie institūciju, sociālo partneru un nevalstisko organizāciju pārstāvji norāda, ka papildus komentāru vai informācija nav.

Sēdi beidz plkst. 16:00

Komitejas priekšsēdētājs

I.Alliks

Protokolēja

D.Tarāsova